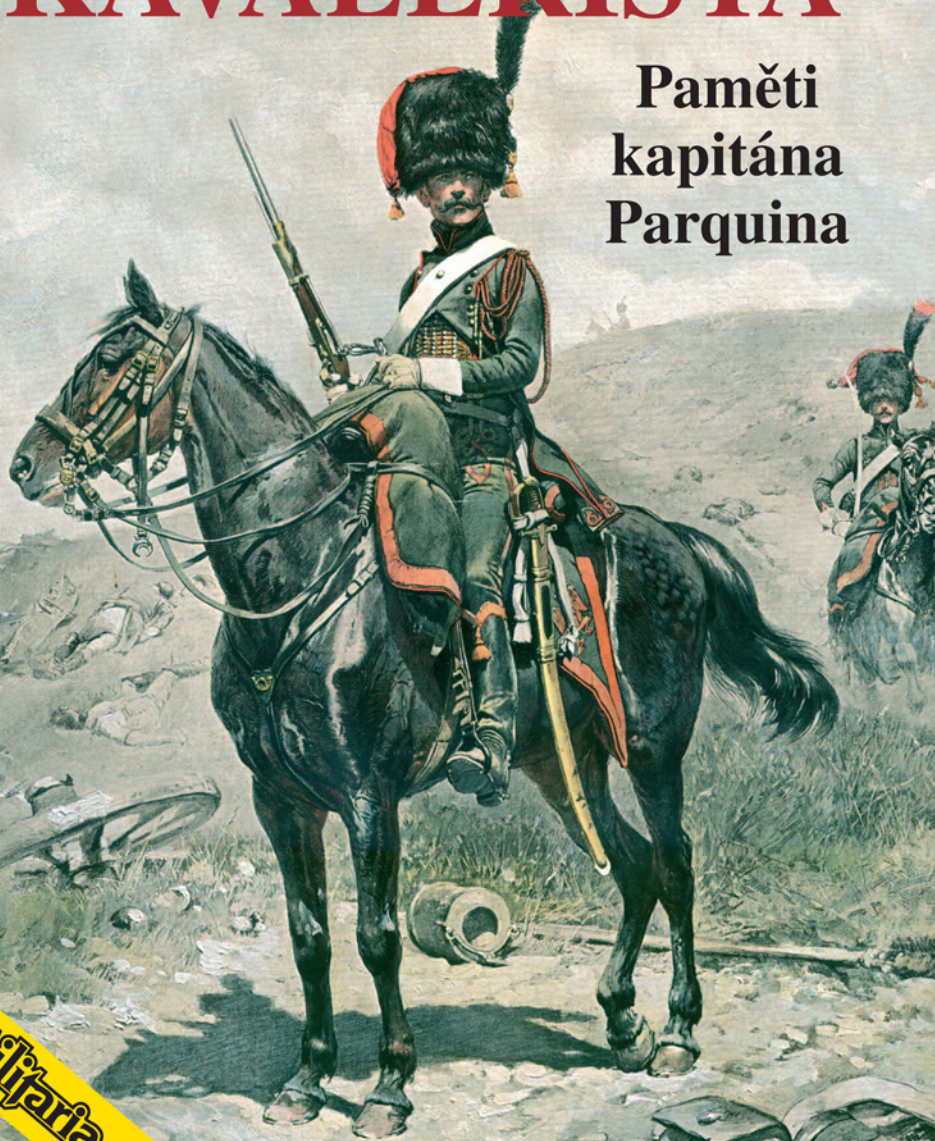

Jiří Kovařík uvádí

NAPOLEONŮV KAVALERISTA

Paměti
kapitána
Parquina

Miljaria

Jiří Kovařík

uvádí

*Paměti kapitána Parquina,
příslušníka 20. jízdního mysliveckého
a 2. gardového jízdního
mysliveckého pluku*

NAPOLEONŮV KAVALERISTA

Kritické vydání

Nakladatelství Elka Press
Praha 2007

Text & Maps Copyright: © 2007 by Jiří Kovařík
Cover Copyright: © 2007 by Leonid Křížek
Czech Edition Copyright: © 2007 by Elka Press

ISBN 978-80-87057-01-8

Obsah

Úvodem: Paměti psané šavlí, srdcem a šampaňským	11
Upozornění kapitána Parquina čtenáři	16

PRVNÍ ČÁST

KAPITOLA I.	19
Můj vstup k jezdecktvu / Dvacátý jízdní myslivecký pluk / Plukovní uniforma / Jste přece voják! / Válečnické činy brigádyra Tisseho, kapitána Kermanna a dalších hrdinů od pluku / Souboj brigádyra Popineaua	
KAPITOLA II.	29
Posádkou v Abbeville a Caen / Požár v Caen a zásah generála Larocheho / Plukovník Marigny a major Castex / Stávám se brigádyrem! / Můj první souboj / Zranění na noze / Pobyt ve špitále	
KAPITOLA III.	36
Cesta ze špitálu a galantní návštěva / Marguerita, moje první láska / Přivítání u pluku / Duel furýra Jarryho / Nedělní schůzka s Margueritou / Pobyt v Lannionu / Rozloučení, odjezd pluku a Margueritina svatba	
KAPITOLA IV.	47
Nehoda myslivce Fournerrata / Posádka v Guingampu / Ztracená šavle / Vlk komandanta Watrina / Drahý výlet do Paříže / Přehlídka mameluků / Moji rodiče	
KAPITOLA V.	54
Odjezd do Holandska / Slečna Wan V... / Má druhá láska / Aféra plukovníka Marignyho / Návštěva královny Hortensie / Dary dvou sester / Loučení s Bredou / Konec husarských copů	

KAPITOLA VI.	64
Návrat plukovníka Marignyho / Napoleon o generálu V... / Tažení 1806 a válka s Pruskem / Bitva u Saalfeldu / Boj husara Gaidého s pruským princem / Následky princovy smrti	
KAPITOLA VII.	72
Bitva u Jeny / Na všechny se dostane! / Smrt plukovníka Marignyho / Útok 7. mysliveckého / Smrt kapitána Lavigneho / Javot, kapelník plukovní hudby / Vstup do Berlína	
KAPITOLA VIII.	80
Kterak zbohatne furýr / Zlato u zdymadel / Císařova proklamace / Začátek tažení do Polska / Hádka s 8. husarským / Souboj pro čest pluku / Moje vítězství nad husarským trubačem	
KAPITOLA IX.	87
Přechod Bugu a útok mameluků / Potyčka s kozáky / Bitva u Eylau / Střet 20. mysliveckého s ruskými dragouny / Útok ruské kolony na císařův hlavní stan / Útok Muratova jezdeckta / Hrdinství generála Lepica / Smutná bilance bitvy	
KAPITOLA X.	96
Postup na Königsberg / Ruský protiútok a moje zajetí / Kozácký hetman / Lazaret ve Vilnu / Můj anděl utěšitel / Generál Korsakov / Šlechtná madame Drémont	
KAPITOLA XI.	106
Tajemství knihy od madame Drémont / Setkání s carem Alexandrem / Marseillaisa ve Smolensku / Návštěva polského šlechtického sídla / Polská pohostinnost	
KAPITOLA XII.	114
Ruská dáma a granátník / Jezuité ve Volmiru / Znovu u 20. mysliveckého / Bitva u Heilsbergu / Jak přítel Henri zachránil prince Murata / Útok u Guttessdatu / Legendární generál Lasalle / Odměna za zranění u Ulmu	

KAPITOLA XIII.	126
Pobyt v Pomořansku / Napadení vlčí smečkou / Válka na obzoru / Krásná Sára a tajemství lásky / Nostalgická vzpomínka / Galantní chvíle s vášnivou Ludsiz / Tažení začíná	
KAPITOLA XIV.	135
Rakouské vyhlášení války / Tažení roku 1809 / Boje v Bavorsku / Stávám se podporučíkem / Útok Colbertovy brigády / Střet s husary Barko a rakouskými hulány / Moje zranění / Pravda o příběhu poručíka Lauristona / Generál Michel a württemberský král	
KAPITOLA XV.	148
Vojenským velitelem Oedimburgu / Zprávy pro generála Marmonta / Píše mi císař! / Henriho smrt u Esslingu / Bitva u Wagramu / Útok velké baterie / Padlí koně poručíka Lauristona / Náš útok na rakouská karé / Předtucha poručíka Rhauta / Smrt legendárního Lasalla	
KAPITOLA XVI.	162
Povyšování a vyznamenávání / Kvartýr v Esterházyho zámku / Generál Piré / Lovy a bláznivé sázky / Císařská přehlídka / Pokus o atentát na císaře / Mínění armády o Napoleonově rozvodu / Návrat do Francie	

DRUHÁ ČÁST

KAPITOLA I.	175
Pomeranč od Marie-Louisy / Skvělý kůň / Odjezd do Španělska / Krásná doña Rosa / Přepadený obchodník / Trestná výprava jízdních myslivců / Zlikvidovaná banda / Komandant de Vérigny	
KAPITOLA II.	185
Souboj s poručíkem Hymonetem / Špatné zvyky a poslední duel kapitána Hymoneta / Pohotová odpověď pana V... císaři / Moje krásná markýza / Výprava za El Pastorovou bandou / Sbohem, markýzo!	

KAPITOLA III.	196
Lampessinadova banda / Večeře s El Pastorem / Banditova odvaha a čest / Farářova tlupa / Pašeráci / Podivné praktiky generála Fourniera / Generál Montbrun / Přípitek s britskými jezdci / Průzkum a rekvizice, která se mi málem nevyplatila	
KAPITOLA IV.	209
Takto je třeba se nepříteli představit / Bitva u Fuentes de Oñoro / Moje zranění / V zajetí guerilly / Zločin podporučíka Bourgeoise	
KAPITOLA V.	218
Nepříjemnost s divizním pokladníkem v Méridě / Mise do Truxilla a potyčka s guerilleros / Jak jsem vyhodil pokladníka Maleta / Výzva k souboji / Souboj s pokladníkem / Reakce maršála Marmonta	
KAPITOLA VI.	226
V eskortě maršála Marmonta / Epilog souboje s panem Maletem / Konec případu podporučíka Bourgeoise / Podruhé k Ciudad-Rodrigu / Zlomyslnosti Angličanů / Pan Fage a honba za britským důstojníkem / Vražda komandanta de Vérignyho	
KAPITOLA VII.	235
Potřetí k Ciudad-Rodrigu / Náš útok na karé Beresfordovy divize / Ukořistěné prapory / Opuštěné děcko / Můj souboj s Angličanem před maršálovými očima / Pozice před bitvou u Arapiles, jíž Angličané říkají Salamanka / Nenadálá palba anglických moždířů / Útok na anglické jezdce / Téměř useknuté zápěstí / Zranění maršála Marmonta a prohraná bitva	
KAPITOLA VIII.	246
Pluk provizorních žandarmů / Wellingtonův ústup / Převoz vévody z Ragusy do Francie / Přijetí k jízdním myslivcům císařské gardy / Můj kříž Čestné legie / Jak císař povyšoval / Banket na rozloučenou	

KAPITOLA IX.	254
Šampaňské víno, krásná Adéla a její zvědavá paní / Roztomilá vzpomínka / Příjezd do Drážďan / Napoleonova služební eskadrona / Oddanost i prostořekost císařových myslivců / Bitva u Budyšína / Durocova smrt	
KAPITOLA X.	262
Pleiswitzské příměří / Bitva u Drážďan / Setkání po letech / Dánský pes generála Moreaua / Ústup k Lipsku / Císař a saský král	
KAPITOLA XI.	269
Murat v ohrožení / Boj o Wachau / Zachraňuji maršála Oudinota / Další den bitvy u Lipska / Rekviem za zajíce k večeri / Výbuch mostu přes Elsteru / Osud jednoho ze zachráněných / Ústup na Mohuč / Bitva u Hanau / Smrt Gaidého	
KAPITOLA XII.	281
V Mohuči / Pohostinnost pana Hermanna / Tyfová epidemie / Kapitánem gardových myslivců / Výměna s Cambromnem / Kapitán mameluků Ibrahim Bej / Neyův útok u Montmirail / Dobytí statku Greneaux / Dostávám rozkaz z císařových úst / Přepad Rusů / Můj útok u Oulchy	
KAPITOLA XIII.	294
Střet s Wintzingerodeho kozáky / Boj u Craonne / Čin, který mě mrzel / Přesuny na Remeš a k Arcis / Útok na děla a střet s ruskými kyrysníky / Smrt jde krok přede mnou / Pád Paříže a pobyt ve Fontainebleau / Císařova abdikace / Loučení s císařem / Konec jedné epochy	

DOSLOV PŘEKLADATELE A EDITORA, aneb závěr bouřlivého života kapitána Parquina	309
--	-----

Byl Parquin v bitvě u Waterloo? / Loajální důstojník,
nebo spiklenec? / Sňatek aneb blíž k Bonapartům /
Císařův voják a císařův synovec / Štrasburské
spiknutí / Londýnský souboj / Vylodění v Boulogni /
Konec v pevnosti Doullens

Přílohy:

Příloha 1 Civilní a služební spis Denise-Charlese Parquina	334
---	-----

Příloha 2 Hodnostní stupně (<i>grades</i>) francouzské armády v letech 1803–1814	337
Vybrané funkce a tituly francouzské armády v letech 1803–1814	338

Bibliografie	340
------------------------	-----

Úvodem:

Paměti psané šavlí, srdcem a šampaňským

Toto je neobyčejně barvitý příběh dvanácti let života jednoho napoleonského jezdce. Vypráví o slavných bitvách, spoustě bojů, mnoha láskách i vášních, o řadě soubojů a čte se jak dobrodružný román. Jenže románem není, jen velice živou a dobře psanou výpovědí, kterou její autor, ač vyprávěl hlavně o sobě, příliš nepřikrášlil a nikterak nepřekroutil. Až ji budete číst, pochopíte, jak je autentická. Jména i události, pokud je lze ověřit, dokonale odpovídají archivním záznamům, třebaže autor mohl spoléhat jen na vlastní paměť.

Dnes, kdy se typickou postavou bojovníka jeví náboženský fanatik-terorista, masakrující neozbrojené civilní obyvatelstvo, potažmo operátor elektronických zbraňových systémů, který ničí cíle protivníka mimo vizuální kontakt, nám může kavalérista ohánějící se uprostřed chumlu nepřátel šavlí připadat jako postava z dávných bájí. Nicméně jsou to pouhá dvě století, kdy takové postavy běžně zalidňovaly evropská bojiště. Podobnou zkušenost z bezprostředního boje muže proti muži chladnou zbraní mohli ještě před necelými sto lety učinit na pláních Ruska či v údolí slovinsko-italské řeky Soči naši dědové. Jezdecké srážky zažili dokonce i bojovníci za druhé světové války, leč oba globální konflikty XX. století už byly natolik mechanizované a nelidské, že v nich kavaleristické *melée* tvořilo spíše anachronickou výjimkou než taktickou zvyklost.

Kavalérista, voják-jezdec napoleonských válek naposledy na evropských válčistiích ztělesnil rytířský ideál chrabrosti, obětavosti a kavalírství (z franc. *cavalier* = jezdec); války v Itálii, prusko-rakouská válka 1866 či prusko-francouzská válka roku 1870 sice měly mnoho jezdeckých bitev i šarvátek, leč duch, jaký cítíme z pamětí napoleonských jezdců, už vyvanul.

Nedávné dvoustetleté výročí bitvy u Slavkova oživilo i na českém knižním trhu zájem o publikace s napoleonskou tematikou, i v ní jsou však autentické vzpomínky účastníků spíše výjimkou. Z pamětí napoleonských vojáků zatím vyšly monumentální *Paměti* Marcelina Marbota (které ovšem patří k tomu nejlepšímu,

čím se memoárová literatura může pochlubit) a antologie *Ať žije císař!*, tvořící závěrečný pátý svazek *Napoleonových tažení* J. Kovářka. Právě v ní měl český čtenář poprvé možnost číst a posoudit úryvky z Paměti kapitána Parquina, napoleonského jezdce *par excellence*, jejichž úplný a komentovaný překlad držíte právě v rukou.

Kým byl Denis-Charles Parquin, jenž si sám většinou říkal druhým z obou křestních jmen? Na počátku této knihy byl šestnáctiletým řadovým příslušníkem 20. pluku jízdních myslivců a na konci kapitánem gardových jízdních myslivců; tu a tam velel Napoleonově osobní eskadroně a patřil k posledním věrným, s nimž se císař Francouzů na jaře roku 1814, před odjezdem na ostrov Elbu, rozloučil. Kdy, komu a kde se narodil, prozrazují matriky narozených z pařížské farnosti Saint-Nicolas-des-Champs:

„Roku tisícího sedmistého osmdesátého šestého, dne dvacátého druhého prosince, byl pokřtěn Denys-Charles, narozený předevčirem, syn Jeana-Baptista Louise PARQUINA, obchodníka s kořením, a Marguerity Catheriny CROISET, jeho choti, bytem v ulici Saint-Martin...“

Kde a jak zemřel, zaznamenal o devětapadesát let později pan Maille, starosta v Doullens:

„Roku tisícího osmistého čtyřicátého pátého, dvacátého prosince v deset hodin ráno, před nás, starostu obce Doullens, předstoupili pánové Henri Marie Gorneau, stár šedesát tři let, kapitán ve výslužbě, bytem v Doullens, soused níže jmenovaného Louise l’Homédé, věkem dvaapadesát let, vrchního dozorce v Doullens, souseda výše uvedeného, kteřížto před námi prohlásili, že včerejšího dne v hodině odpolední zesnul v této obci pan Charles-Denis Parquin, stár padesát devět let, bývalý chef d’escadron městské gardy v Paříži a bývalý důstojník Čestné legie, pobýtem v Doullens, narozen v Paříži, vdovec po Louise Chocheletové, syn zesnulého Jeana-Baptista Parquina a Marie Croisetové, a tito přítomní spolu s námi podepsali tento úmrtní list, jenž jim byl předtím přečten.“

Memoáry, které Parquin sepsal v posledních letech života, patří dnes ve Francii k nejvydávanějším i nejčtenějším pamětům z napoleonských válek a je zřejmé, že za to vděčí nejméně třem skutečnostem.

Být upřímný sám k sobě v časech, kdy se ve vzpomínkách vracíme zpět, není nikdy jednoduché. Dokázat o tom psát s nadhledem, poutavě, neokázale, bez zdůrazňování vlastní výjimečnosti i zásluh, to je umění samo o sobě. Charles Parquin nejspíše

dobře věděl, že oněch dvanáct válečných let prožil naplno a dokázal z nich vychutnat vše, co tato výjimečná doba nabízela. Nepotřeboval čtenářům nic dokazovat, všechno už tehdy dokázal sám sobě, neboť kromě lásky k vojenskému stavu nejspíše vždy jednal podle několika prostých, leč v praxi nesmírně složitých zásad: čest, věrnost, povinnost.

Druhým důvodem úspěchu je barvitost osudů, prokládaných spoustou postřehů, anekdot a historek, v nichž zabírají notný díl příběhy takřka dumasovské; Parquin by vskutku mohl být potomkem d'Artagnanovým, jen dva další mušketýry nenašel a třetího ztratil, jak to ve válce bývá, příliš brzy.

Třetí důvod, na první pohled pro nezasvěceného nepochopitelný, je nasnadě: Parquin byl přece lehkým jezdcem! Je až s podivem, že právě muži, kteří v napoleonských válkách sloužili u lehkého jezdectva, u husarů či jízdnicích myslivců, dokázali napsat ty nejpoutavější a nejčtivější paměti! Krásně to vysvětluje Fréderik Masson v dnes již klasickém díle *Cavaliers de Napoléon (Napoleonovi jezdci)*, v němž píše:

„Mnozí z nich získali v době, kdy už byli na odpočinku, takové vzdělání i kulturu, že se rozhodli popsat svá tažení, a udělali to stylem tak lehkým, tak jiskrným, plným žertů i anekdot, zábavným, nečekaným, oduševnělým a vsutku francouzským, až se zdá, že brk smáčeli místo v inkoustu v šampaňském.“

Výstižné přirovnání!

„Jsou obdivuhodně jasní ve výrazech, odvážní ve vyprávění, jejich forma je přesná a věta cválá i šavluje, jak to dělali ve svých nejlepších časech i oni. (...) Což to není dáno jejich řemeslem? Což nemuseli zjišťovat věci bleskově, jediným pohledem a přesně si zapamatovat, co spatřili? O tom pak podávali jasné, výstižné a někdy až malebné hlášení!“ dodává týž autor.

Parquinovy memoáry vyšly poprvé v Paříži ve dvou svazcích v letech 1843 a 1845, pod titulem *Souvenirs et campagnes d'un vieux soldat de l'Empire* (česky by zněl jako *Vzpomínky a tažení jednoho starého vojáka císařství*), tehdy však zapadly bez většího ohlasu. V roce 1892 je kapitán Aubier vydal pod stejným titulem v nakladatelství Berger-Levrault znovu. Byly rychle rozebrány, roku 1903 vyšly ještě jednou v téže úpravě a dnes představují vzácnost. Rovněž v roce 1892 spatřilo v pařížském nakladatelství Boussod, Valadon et Cie světlo světa nádherné francouzské vydání *Récits de guerre, souvenirs du capitaine Parquin 1803–1814 (Válečné příběhy,*

vzpomínky kapitána Parquina), bohatě vypravené ilustracemi barona Myrbacha, H. Dupraye, Walkera, L. Sergenta, a Maria Roye. Editorem tehdy byl už zmíněný F. Masson, jenž však řadu pasáží vypustil a jiné zase krátil. Podobně okleštěná byla i některá vydání dalších, zejména ta, jež měla číst mládež. Jiné edice vycházely pod barvitými tituly jako *Amours et coups de sabre d'un chasseur à cheval (Lásky a rány šavlí jednoho jízdního myslivce)* či *Souvenirs de gloire et d'amour du lieutenant-colonel Parquin (Vzpomínky na slávu a lásky podplukovníka Parquina)*. Celkem spatřilo světlo světa deset či jedenáct vydání, počítáme-li v to i nedávný francouzský reprint Massonovy edice s ilustracemi Myrbacha a dalších mistrů, plus vydání anglické v nakladatelství Greenhill Books z roku 1987.

Kritické vydání českého překladu Parquinových pamětí vychází ze tří edic, jak je uvedeno v přehledu použité literatury, neboť všechny jsou cenné poznámkami a studii, které je provázejí. Jedná se (v pořadí od nejstarší) o ilustrovanou edici Massonovu z roku 1892 (*Récits de guerre, souvenirs du capitaine Parquin 1803–1814*) a o druhé vydání edice Jacquese Jourquina z roku 2003 s přihlídnutím k anglické edici B. T. Jonese.

Jourquinova edice je kromě původních vydání jediná kompletní a navíc doslova překypuje poznámkovým aparátem i dokumentací v přílohách. Poznámky se nepřebíraly jako celek, ponechávaly se zejména ty, které dokládají autenticitu Parquinovy výpovědi a opírají se o českému editorovi nedostupné archivní prameny. Původní životopisné poznámky se, pokud to bylo možné, při překladu ověřovaly a mnohdy rozšiřovaly. Díky za nesmírné množství připomínek i postřehů musí překladatel vzdát Karlu Řezníčkovi, skvělému znalci nejen napoleonské historie. K nim přibýly poznámky geografické, jež francouzská edice na mnoha místech postrádá a nejednou i nesprávně interpretuje. Dále najde čtenář v poznámkovém aparátu životopisné či dějové souvislosti a realie, které jsme pokládali za důležité či zajímavé. Vojenské hodnoty, jež nemají český ekvivalent a u nichž by byl překlad zavádějící, jsou ponechány v originále s patřičným vysvětlením.

A protože je třeba příběh dovyprávět, připsal editor i překladatel v jedné osobě do závěru knihy dovětek o dalších životních osudech kapitána Parquina.

Jednu svévůli jsem si ve čtenářově zájmu záměrně dovolil. Původní Parquinovy *Souvenirs*... jsou totiž členěny pouze na dvě knihy a souvislý text postrádá jakékoliv další dělení. S ohledem

na lepší čtenářovu orientaci byl proto český překlad rozdělen na kapitoly s trochu staromilským uvedením toho, co obsahují.

Nakladatel i editor a překladatel svorně doznávají ještě další hřích, totiž to, že první české vydání bylo řadu let jejich snem. Nepochybně by se k nim dnes svými ilustracemi přidal i Mistr Karel Maria Toman, který jim mnohokrát ukazoval krásné vydání z nakladatelství Boussod, Valadon et Cie; některé pasáže zápisků jízdního myslivce Parquina znal *par coeur*, nazpaměť, a velice si přál, aby vyšly i česky. Bohužel odešel a český čtenář nechť vezme za vděk kouzelnými ilustracemi F. von Myrbacha, které se podařilo s nemalou námahou pro tuto edici získat.

Zveme Vás tedy na dvanáctileté tažení, ve kterém spolu s kapitánem Parquinem ožijí nejen jeho druzi ve zbrani, události, slavné činy i velké strážně, ale i ostré souboje pro čest a pár křivých slov, zábavné historky, kousky vpravdě husarské a v neposlední řadě i lásky. Na cestě potkáte císaře Napoleona i jeho skvělé důstojníky jezdeckta, plukovníka Marignyho, kapitána Lavigne, generála Castexe, komandanta Vérignyho či poručíka Henriho. Projedete Pruskem a Polskem, zažijete zajetí v Rusku, ocitnete se tváří v tvář britským vojákům i španělským banditům, budete bojovat v Sasku a bránit Francii. Navíc poznáte i krásnou Marqueritu, kapitánovu první lásku, až jímavě milou slečnu Wan V..., šlechtnou madame Drémon, protřelou Ludsiz, nesmělou Sáru či sympatickou Adélu.

Nuže, do sedel!

Leonid Křížek
nakladatel

Jiří Kovařík, F.I.N.S.
překladatel

Upozornění kapitána Parquina čtenáři

obsažené v původním vydání, jež mělo tento název:

*Vzpomínky a tažení
jednoho starého vojáka císařství
sepsané kapitánem císařské gardy,
bývalým důstojníkem Čestné legie
a dnes politickým vězněm
v citadele Doullens*

Kdyby mě Sněmovna pairů rozsudkem ze 6. října 1840 neodsoudila ke dvaceti letům vězení v jedné z citadel tohoto království, nikdy by mi nepřišlo na mysl svoje vzpomínky zveřejnit. Byl jsem vyveden z vazby v Conciergerie 15. října téhož roku a převezen pod dohledem eskorty žandarmů do pevnosti Doullens, kde mě nazítří, 16. října, zavřeli do cely. Napadlo mě krátit si dlouhé hodiny vězení tím, že bych dával na papír, co jsem prožil. Podařilo se mi překonat obvyklou lenost a dík paměti, leč nikoliv bez námahy, jsem během tří let tyto řádky dopsal. Nabízím je veřejnosti s jedinou touhou, a tou bylo vyprávět, co jsem začal prožívat před čtyřiceti lety, jaké věci se mi přihodily i vše, čím jsem trpěl. Čtenář nepochybně dospěje sám k závěru, že jsem zahájil vojenskou kariéru příliš mladý a že mě učili zacházet víc se šavlí než s husím brkem. Po tomto konstatování nezbývá než přikročit k věci a spoléhat přitom na čtenářovou shovívavost.